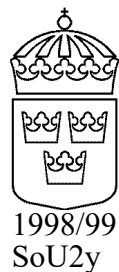

Socialutskottets yttrande 1998/99:SoU2y

Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen
under 1998

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har den 13 april 1999 beslutat bereda bl.a. socialutskottet tillfälle att senast den 23 april 1999 yttra sig över regeringens skrivelse 1998/99:60 Årsboken om EU, Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 1998, jämte motioner i de delar som har samband med utskottets beredningsområde.

Socialutskottet har beslutat avge yttrande över två motionsyrkanden från den allmänna motionstiden om Sveriges alkohol- och tobakspolitik i EU, 1998/99:U507 (fp) yrkande 7 och 1998/99:U509 (kd) yrkande 17 delvis.

Socialutskottet

I motion 1998/99:U507 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige bör verka för att EU skall betrakta alkohol och tobak som en hälsofråga, inte som ett jordbruksproblem (*yrkande 7*). Enligt motionärerna räcker det för att minska alkoholskadorna inte med åtgärder som är inriktade på det öppna alkoholmissbruket. Även den totala alkoholkonsumtionen måste minska. Det finns övertygande belägg för att en politik som minskar tillgängligheten av alkohol också minskar alkoholkonsumtion och alkoholskador. Huvuddragen i den svenska alkoholpolitiken bör därför ligga fast. EU måste börja betrakta alkoholen som en hälsofråga, inte som ett jordbruksproblem. Offentlig representation med alkohol skall ske under mycket restriktiva former. I många västländer intensifieras arbetet med åtgärder mot tobaksbruket och rökningen minskar nu långsamt i dessa länder. Samtidigt ökar den kraftigt i Central- och Östeuropa och i tredje världen. Den nya regeringen i Storbritannien har visat en skärpt hållning i tobaksfrågor vilken kan förväntas bidra till en skärpt tobakspolitik inom EU. Det direktivförslag om reklamförbud vilket hittills blockerats av en minoritet av medlemsländerna kan nu komma att genomdrivas. Svensk tobaksindustri verkar aktivt i Baltikum, och Sverige bör där liksom i Öst- och Centraleuropa och i tredje världen aktivt stödja dessa länder i arbetet mot tobaksbruk. Motionärerna menar vidare att Sverige inom EU skall arbeta för att subventionerna till tobaksodlare avskaffas.

I motion 1998/99:U509 av Holger Gustafsson m.fl. (kd) begärs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om den svenska alkoholpolitiken (*yrkande 17 delvis*). Motionärerna anför att vårt lands restriktiva alkoholpolitik har inneburit ett viktigt instrument i kampen mot alkoholisering och alkoholrelaterade skador. Under Sveriges medlemskapsförhandlingar med EU var Kristdemokraterna, som ett av regeringspartierna, pådrivande för att få ett förhandlingsresultat som möjliggjorde en fortsatt restriktiv alkoholpolitik. Med det färdiga resultatet ansåg Kristdemokraterna att det fanns rimliga möjligheter att även i fortsättningen bedriva en meningsfull restriktiv alkoholpolitik. Motionärerna uppmanar den svenska regeringen att fullfölja sin del av avtalet.

I *skrivelsen* (avsnitt 12.10) anförts att folkhälsa år 1994 blev ett formellt samarbetsområde i EG, i och med antagandet av Unionsfördraget. I den s.k. folkhälsoartikeln, artikel 129, sägs inledningsvis att gemenskapen skall bidra till att säkerställa en hög hälsoskyddsnivå för människorna genom att främja samarbetet mellan medlemsstaterna och vid behov stödja deras åtgärder. År 1994 antogs även ett femårigt ramprogram för folkhälsoområdet där åtta prioriterade områden definierades. För fem av områdena har aktiviteter satts igång. Det nuvarande ramprogrammet för folkhälsoarbetet varar fram till år 2000. Av skrivelsen framgår att beredningen av det framtida ramprogrammet pågår.

Regeringen anför vidare att det övergripande målet för åtgärdsprogrammet för hälsofrämjande utbildning och information är att bidra till en hög hälsoskyddsnivå i medlemsstaterna. Det gör man bl.a. genom att stödja insatser som rör strategier och strukturer för hälsofrämjande och uppbyggande av nätverk, riktad prevention till särskilt utsatta grupper i relation till speciella riskfaktorer, metoder för hälsoinformation och hälsoutbildning samt yrkesmässig utbildning i folkhälsoarbetet.

Sverige har tillsammans med Finland erhållit medel – totalt 6,7 miljoner kronor – av kommissionen för att genomföra en länderjämförande undersökning om alkoholproblemens omfattning och alkoholpolitiken i samtliga EU-länder. Studien, som inleddes under 1998, skall vara klar under hösten år 2000. Tanken är att denna undersökning skall tjäna som underlag för diskussioner om behovet av en samlad alkoholpolitik inom EU.

Den 4 december 1997 antog hälsoministerrådet en gemensam ståndpunkt om ett direktiv för att förbjuda direkt och indirekt tobaksreklam (98/43/EG). Detta är ett exempel på att integrationen av hälsofrågorna beaktas inom gemenskapens övriga politikområden. Kommissionens förslag till direktiv har diskuterats under flera år utan att kvalificerad majoritet i rådet kunnat uppnås. På grund av röstförhållandena inom hälsoministerrådet har en medlemsstats förändrade inställning till en gemensam reglering av tobaksreklamen öppnat för att ett beslut kunde tas i frågan. Kommissionen meddelade vid hälsoministerrådet den 12 november 1998 att man avser att lägga fram ett förslag till ändringar i direktiv 89/622/EEG, avseende märkning av tobaksvaror, bl.a. innehållsförteckningar och varningstexter inför rådet och Europaparlamentet under våren 1999.

Utskottet uttalade sig senast våren 1998 i *betänkande 1997/98:SoU14 Vissa alkoholfrågor* om Sveriges alkoholpolitik i EU. I betänkandet, till vilket hänvisas, redogjordes bl.a. för departementsskrivelsen Strategi för Sveriges EG-arbete i frågor som gäller folkhälsa och hälso- och sjukvård (Ds 1997:4). Utskottet anförde i sin bedömning bl.a. följande (s. 10).

Enligt utskottets mening bör Sverige som medlem i EU – inom ramen för bestämmelserna i Romfördraget – stå fast vid och driva en restriktiv alkoholpolitik. Att detta också är regeringens inställning har visats inte minst genom ansträngningarna att slå vakt om detaljhandelsmonopolet och fortsatta begränsningar i den privata resandeförseln från andra länder. I den strategi för Sveriges EG-arbete i frågor rörande folkhälsa och hälso- och sjukvård som utarbetats inom Socialdepartementet ingår frågor som rör alkohol och narkotika som viktiga komponenter. Utskottet ser också mycket positivt på de initiativ som tagits när det gäller att få till stånd länderjämförande undersökningar och analyser av alkoholproblemets omfattning och den nationella alkoholpolitiken i samtliga EU-länder. Avsikten är att undersökningarna skall tjäna som underlag för vidare diskussion inom EU om olika gemensamma åtgärder på alkoholpolitikens område sett ur folkhälsoperspektiv.

Riksdagen följde utskottet.

I *budgetproposition 1998/99:1 (s. 82 f.)* pekar regeringen på bl.a. den länderjämförande undersökning som skall genomföras av Sverige och Finland inom EU och anför att internationellt och på europeisk nivå har olika framgångsrika initiativ tagits och ytterligare insatser planeras för att påverka framför allt EU att lyfta fram alkoholfrågan på dagordningen. I sina slutsatser konstaterar regeringen att Sveriges inträde i EU har förändrat förutsättningarna för den svenska alkoholpolitiken. Målet att begränsa alkoholens skadeverkningar genom att motverka skadliga dryckesmönster och minska den totala konsumtionen ligger fast. EU-medlemskapet gör det dock nödvändigt att söka nya metoder för det förebyggande arbetet för att kunna upprätthålla målet. I den nya situationen behöver samhällets olika insatser samordnas bättre än hittills.

Regeringen har aviserat en alkoholpolitisk proposition till den 28 maj 1999.

Utskottet har nyligen i *betänkande 1998/99:SoU8 Folkhälsofrågor m.m.* behandlat bl.a. frågor om tobak. I betänkandet redovisades socialministerns interpellationssvar den 5 mars 1999 (1998/99:171), i vilket ministern bl.a. anförde att regeringen arbetar aktivt med frågor som rör tobaksprevention inom EU samt att direktiv 98/43/EG om ett förbud mot såväl indirekt som direkt tobaksreklam antogs av ministerrådet sommaren 1998, och att genomförandet av direktivet för närvarande bereds i Regeringskansliet.

I sin bedömning fastslog utskottet att tobak är ett allvarligt hälsoproblem. Utskottet såg mycket positivt på den breda verksamhet som i olika former och på olika nivåer pågår för att minska bruket av tobak både nationellt och internationellt (s. 37). Utskottet anförde vad gäller tobaksodling att den svenska synen, att sådan odling inte bör stödjas med medel ur EU:s budget, framförts till EU:s ministerråd. Utskottet utgick från att regeringen även framledes aktivt verkade för en förändring av EU:s subventionspolitik (s. 42). Riksdagen följde utskottet.

Utskottets bedömning

Sverige verkar inom EU för att hälsofaktorer skall integreras i andra politikområden. Utskottet anser för sin del när det gäller läkemedel att det mer är en hälsofråga än en industrifråga. För samarbetet inom folkhälsoområdet är det särskilt viktigt att en sådan integrering sker på ett tidigt stadium. Sverige deltar aktivt i EU:s arbete som rör folkhälsa. I detta arbete ingår frågor om såväl alkohol som tobak som viktiga delar.

När det gäller alkoholpolitiken vill utskottet peka på att Sverige tillsammans med Finland tagit initiativ till att genomföra en länderjämförande undersökning om alkoholproblematikens omfattning och alkoholpolitiken i samtliga EU-länder. Resultatet av undersökningen skall tjäna som underlag för diskussioner om behovet av en samlad alkoholpolitik inom EU.

När det gäller tobakspolitiken erinrar utskottet om att Sveriges principiella ståndpunkt är att tobaksodling inte bör stödjas med medel ur EU:s budget. Sverige arbetar aktivt med frågor om tobaksprevention och anser att det i första hand är en folkhälsofråga.

Utskottet förutsätter att arbetet inom alkohol- och tobaksområdena fortsätter med denna folkhälsoinriktning.

Något initiativ med anledning av motionerna 1998/99:U507 (fp) yrkande 7 och 1998/99:U509 (kd) yrkande 17 delvis behövs inte enligt utskottets mening, varför dessa bör avstyrkas.

Stockholm den 22 april 1999

På socialutskottets vägnar

Ingrid Burman

I beslutet har deltagit: Ingrid Burman (v), Chris Heister (m), Susanne Eberstein (s), Margareta Israelsson (s), Rinaldo Karlsson (s), Chatrine Påls-son (kd), Leif Carlson (m), Conny Öhman (s), Elisebeht Markström (s), Rolf Olsson (v), Lars Gustafsson (kd), Cristina Husmark Pehrsson (m), Thomas Julin (mp), Kenneth Johansson (c), Kerstin Heinemann (fp), Catherine Persson (s) och Lars Elinderson (m).

Avvikande meningar

1.

Chatrine Pålsson (kd) och Lars Gustafsson (kd) anser att utskottets bedömning bort ha följande lydelse:

Enligt utskottet har vårt lands restriktiva alkoholpolitik inneburit ett viktigt instrument i kampen mot alkoholisering och alkoholrelaterade skador. Det förhandlingsresultat som uppnåddes under Sveriges medlemskapsförhandlingar med EU möjliggjorde en fortsatt restriktiv alkoholpolitik. Utskottet menar att med det färdiga resultatet finns det rimliga möjligheter att även i fortsättningen bedriva en restriktiv alkoholpolitik. Utskottet anser att avsteg inte i något hänseende bör göras från denna linje.

Vad socialutskottet anfört med anledning av motion 1998/99:U509 (kd) yrkande 17 delvis bör ges regeringen till känna.

2.

Kerstin Heinemann (fp) anser att utskottets bedömning bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör Sverige verka för att EU skall betrakta alkohol och tobak som en hälsofråga, inte som ett jordbruksproblem. För att minska alkoholskadorna räcker det inte med åtgärder som är inriktade på det öppna alkoholmissbruket. Även den totala alkoholkonsumtionen måste minska. Utskottet anser att huvuddragen i den svenska alkoholpolitiken därför bör ligga fast.

I många västländer intensifieras nu arbetet med åtgärder mot tobaksbruket och rökningen minskar nu långsamt i dessa länder. Samtidigt ökar den kraftigt i Central- och Östeuropa och i tredje världen. Den nya regeringen i Storbritannien har visat en skärpt hållning i tobaksfrågor vilken kan förväntas bidra till en skärpt tobakspolitik inom EU. Det direktivförslag om reklamförbud vilket hittills blockerats av en minoritet av medlemsländerna kan nu komma att genomdrivas. Utskottet anser att Sverige inom EU skall arbeta för att subventionerna till tobaksodlare avskaffas.

Vidare anser utskottet för sin del när det gäller läkemedel att det mer är en hälsofråga än en industrifråga.

Vad socialutskottet anfört med anledning av motion 1998/99:U507 (fp) yrkande 7 bör ges regeringen till känna.